

İTALYA, FRANSA, İNGİLTERE VE ALMANYA'DAKİ KÜTÜPHANELER HAKKINDA BİR RAPOR

net Parmaksızođlu   Muzaffer Gökman   Halit Dener
ÜTÜPHANELER   BAYAZIT   SÜLEYMANİYE
Dairesi Uzmanı   Umumî Kütüphane Md.   Umumî Kütüphane Md.

İtalya, Fransa, İngiltere ve Almanya'daki muhtelif kütüphaneleri len geçirmek, ileri Batı Avrupa Kütüphaneleri ile kendi Kütüphane- nız arasında mukayeseler yapmak, çalışmalarımızı bu kütüphanelerin âmetlerine göre ayarlamak fırsatını elde etmiş olmanın bahtiyarlı- erişmiş olmakla, Vekâletimizin bizlere lutfettiği imkânlardan dolayı net ve şükranlarımızı beyan etmeyi bir borç bilmekteyiz.

İtalya'dan itibaren dolaştığımız yirmiden fazla kütüphane ile bu dört Batı Avrupa devletinin kütüphaneler teşkilâtı hakkında elde ettiği- malûmatı, müşahede ve intibalarımızı meslekdaşlarımıza duyurma- ise ancak vazifelerimiz cümlesinden bulunmakta olup, bizlere bu im- bahşeden Türk Kütüphaneciler Derneđine teşekkürlerimizi arz ederiz.

Vekâlet Yüksek Makamına;

Yüksek Vekâletimizin 28.9.1957 tarih ve 4040 sayılı emirleri gereğin- 5 gün müddetle Almanya, Fransa, İngiltere'de bulunan Kütüphaneleri emek ve Türk Kütüphaneciliđinde son yıllarda varılan merhaleler anda yabancı meslekdaşlarımıza bilgiler vermek üzere bize tevdi edi- vazifeyi ifa etmek maksadıyla 11 Ekim 1957 cuma günü saat 12 de ; yoluyla İstanbul'dan hareket ettik.

Bu inceleme gezisine kütüphanecilik bakımından büyük bir önem ta- ı ve dünyada kitap patalojisi ile meşgul müesseselerden biri bulunan tuto Di Patalogia Del Libro müessesesini görmek, Biblioteca Vatica- ziyaret maksadıyla Napoli - Roma ve Paris tarikini seçerek 14 Ekim pazartesi günü Napoli'de karaya çıkarak aynı gün akşamı trenle Ro- a muvasalat ettik.

Roma'da yukarıda ismi geçen bu iki büyük müesseseden başka İtal- ütüphanecilik merkezi teşkilâtını, "Assezione Ente Nazionale per la oteche popolari e scolastiche" teşkilâtını ve bu teşkilâta bağlı Santa

Catherini kütüphanesini ve Legatoria di libri di Santa Maria Maggia Halk Kütüphanesini ziyaretle İtalya Kütüphaneleri hakkında etraflı bilgi edindik.

1 — Instituto di Patologia del Libro

a — Enstitünün tarihçesi.

Bu müessese kitap patalojisi konusunda Dünyada kurulan ilk müessese olup 1937 tarihinde fiilen çalışmaya başlamıştır. Enstitünün müessesesi Alphonso Gallo, İtalya Kütüphaneleri müfettişlerinden olup uzun müddet kitap patalojisi konusunda çalışmıştır. İtalya'da kitap patalojisindeki çalışmalar enstitünün kurulmasından çok daha önceki yıllara 20 inci a tekaddüm eden günlere kadar uzanmaktadır. 1897 de Vatikan dini sivil kiliseleri kütüphaneleri yüksek hâkimi bulunan Cardinal Ehrle bu meslekle alakalanmış ve kitapların ömürlerini devam ettirmek için kitap restorasyonunun elverişli elinden alınarak kitabın kimyevî, fizik ve sanat ilmine göre bilgili eller tarafından restore edilmesi fikrini bu maksadla İsviçre'de yapılan ve 33 milletin iştirak ettiği bir kongrede ilk defa ileri sürmüştü. Bu fikir İtalya Maarif Vekâleti tarafından geliştirilerek müessese kurulmuştur. 1947 yılında müesseseye modern lâboratuvar da ilâve edilerek patoloji enstitüsünün çalışma hacmi genişlettilmiştir.

Teşkilât :

1 — Bibliyoloji seksiyonu.

- a — Müze
- b — Kütüphane
- c — Foto-kopi arşivi
- d — Restorasyon atölyeleri.

Bu seksiyon aynı zamanda enstitünün yayın işleri ile de meşguldir.

2 — Biyoloji seksiyonu.

- a — Antomoloji
- b — Mikrobiyoloji

- 1 — Mikoloji
- 2 — Bakteriyoloji

- c — Nebatat bahçesi

3 — Kimya seksiyonu.

- a — Kimya lâboratuvarı

- b — Tebhir ve tecrithane
- 4 — Fizik seksiyonu.
  - a — Fizik lâboratuvarı
  - b — Foto-kopi atölyesi
- 5 — Teknoloji seksiyonu.
  - a — Teknoloji lâboratuvarı
  - b — Kalkografi
  - c — Kâğıt fabrikası.

Enstitünün bu teşkilâtı bir idarî kısım tarafından yönetilmekte ve İlyâ Maarif Vekâletinden alınan ödenekle yürütülmektedir.

Çalışma Sistemi.

Enstitü resmî tatiller hariç her gün 9-14 saatleri arasında devamlı olarak faaliyette bulunur. Çalışmalarını muhtelif yayınlar ile kütüphanelere duyurur, müze ve fotokopi arşivinde tasnifli bir şekilde muhafaza eder.

Elde edilen intibalar :

Instituto di Patalogia del Libro'yu kütüphane ve müzesinden itibaren ün atölyelerini inceleme konusu olarak tetkik ettik. Bu incelemelerimiz esnasında müessesenin bugünkü müdürü Giovanni Muzzioli ile Prof. Luigi Longo ve Asistan Fausto Longo'nun gösterdikleri alâka ve misafirverliği şükranla zikrederiz.

Kütüphane : Enstitü kütüphanesi, enstitünün ilmî çalışmalarında yardımcı olduğu kadar enstitüde kitap patolojisinde elde edilen müsbet menfi bütün neticelerin toplandığı bir yerdir.

Müze : Enstitü müzesi, Enstitü çalışmalarını göze hitap eden materyaller ile belirten bir tesis olup, burada kâğıdın korunması yolunda girişim çalışmalarının müşahhas birçok nümunelerini görmek mümkündür.

Bibliyoloji seksiyonu : Bizi en çok alâkadar eden bir tesis oldu. Bu kitapların hakikî ve ilmî kıymetlere göre restorasyonu yolundaki çalışmalarını tatbikat halinde müşahade ettik. Memleketimizde de kabili tatve imâl olan etüv ve Barrow makinalarını gördük. Bu makinalardan bir benzerinin Türkiye Kütüphaneleri için temin edilmesinin çok faydalıacağı kanaatine vardık. Bunların kullanılış ve teknik hususiyetlerine ait silâtlı notlar aldık. Basit krokilerini çizdik. Memleketimizde kitap pa-

talojisi konusunun ilk önce bu seksiyonla açılmasının çok yerinde olacağını kanaatindeyiz. Bu seksiyonda iki kütüphanecimizin bir yıl kadar bir müddet staj görmesi, cilt atölyelerimizin daha rasyonel bir şekilde çalışmasını intaç edecektir.

Bibliyoloji seksiyonunda, yalnız bu konuyu incelemek üzere bir müddettenberi burada çalışmakta bulunan Belgrad Üniversitesi kütüphanelerine, yani Yugoslavya'lı meslekdaşlarımıza tesadüf ettik. Onlarla yaptığımız konuşmalarda kendimiz için önemli gördüğümüz bibliyoloji seksiyonu hakkındaki kanaatlerimizin kendilerinde de aynen mevcut olduğunu müşahade ettik.

Biyoloji seksiyonu : Kitap mantarları ve bilhassa termit'ler konusunda geniş araştırma laboratuvarları halinde geliştirilmiştir. Bura yaptığımız temaslarda kitap mantarlarının termitlere karşı kitaba koruyucu antibiyotik bir muhafız olmalarının kitap patalojisi bakımından önem hakkında geniş bilgi elde ettik.

Kimya seksiyonu : Şimdi iki yeni konu ile alâkalanmaya başlamıştır. Bunlardan biri eski ve yeni mürekkeplerin terkibi ve bu terkiplerin kâğıt üzerindeki tesirleri olup bu konu henüz incelenmiye alınmış ve bu konu için seçilen kimyager henüz vazifesine başlamıştır. Bu seksiyondaki diğer çalışma konusu, modern kâğıdın ömrünü tesbit etmek ve kâğıdı beyaz tutarken vukubulan kimyevî muamelelerin kâğıt üzerindeki tesirlerini incelemek olup, bize verilen bilgiye göre bu çalışmalar müsbet neticeler vermiş, bulunan yeni terkiye göre kâğıt imâli enstitünün kâğıt fabrikasına sipariş edilmiştir.

Fizik seksiyonunda bizi alâkadar eden yegâne husus, bizim mikrofilm ve cilt atölyelerimizde henüz tesis edilmemiş bulunan mürekkepleri silmiş veya silinmiş kitapları okumakta mikrofilmlerini almakta kullanılan infraruj ve ultraviole cihazlarını görmek oldu. Bu cihazlar aynı zamanda termitlerin faaliyetlerini de takip etmekte faydalı olduğundan kitap kurtlarının imhasında da kullanılmaktadır. Bu cihazlardan kendi atölyelerimiz için edinmek pek yerinde olacaktır kanaatindeyiz.

Tebhir ve Tecrithane : Burası tamamen kimyevî hususiyetler gözetilmesinde önünde tutularak hazırlanmış bulunmakta ve burada muhtelif kimyevî maddeler kullanılmaktadır.

Netice : Instituto di Patalogia del Libro hakikaten kitap patalojisi konusunda geniş imkânlarla çalışan ve pek kıymetli neticeler alan müessesese olup elde ettiği neticeleri muhtelif yayınlar halinde dünya kütüphanelerine yaymaktadır.

câğitçi ve kütüphanecilerine duyurmaktadır. Memleketimiz gibi zengin na kolleksiyonlarına sahip bir yerde bu enstitü ölçüsüne yakın bir kitapalojisi merkezi kurulması ve bu merkezin İtalya'da olduğu gibi rif Vekâleti Kütüphaneler Müdürlüğüne bağlı bir teşkilât olarak gerilmesi yazma kitaplarımızın modern vasıtalarla ömürlerini devam etek imkânını sağlayacaktır. Bugünkü kütüphaneciliğimizde kitabın fi-bünyesi üzerindeki çalışmalarımız, kurulan mikrofilm ve fotokopi yelerimiz ve cilthanelerimiz ile inkişaf etmiş olduğuna göre bizim için dânda bu enstitünün bibliyoloji seksiyonundan istifade etmek ve kim-eksiyonunu en son merhale olarak düşünmek yerinde olacaktır : Bib-oloji seksiyonunda çalışmak ve staj yapmak üzere iki kütüphanecimizin nstitüye gönderilmesi pek faydalı olur kanaatindeyiz.

Ültraviole ve infraruj okuma ve filme alma makinalarını temin et- , halen Süleymaniye Umumî Kütüphanesinde bulunan çok sade kitap thanemizi takviye edecek, kitap kurtları ile mücadele çalışmalarımı- ek çok kolaylaştıracaktır.

Bibliyoloji enstitüsünde bulunan ve kitap restorasyonunda kullanılan ve Barrow makinalarının bir benzerini Türkiye'de yapmak mümkün- İtalya'lı meslekdaşlarımız istendiği takdirde bu makinaların plânla- bize göndermek veya İtalya'da imâli esnasında mürakabe ve işi ta- etmek vaadini lütfettiler.

Kimya ve Biyoloji seksiyonlarının kütüphanelerimizde kurulabilmesi her şeyden evvel kütüphane kadrolarımıza kimyager ve biyolog ele- ların alınması ihtiyacını doğurmaktadır. Bu elemanlar temin edildiği irde, bu seksiyonların açılması da şark yazmalarının muhafazası ko- nda Türk Kütüphaneciliğini takviye edeceği kanaatini edinmiş bulu- ruz.

Vatikan Kütüphanesi :

Roma'daki çalışmalarımızda ikinci bir konumuz dünya kütüphaneleri nda hususî bir değer taşıyan bu kütüphaneyi görmek ve incelemek

Vatikan kütüphanesi esas itibariyle bir kilise kütüphanesi olup 1587 inde Papa Alexandre XIV tarafından 200 metre karelik müstatil bir ıda kurulmuştur. Bu salon halen bütün hususiyetleri ile muhafaza rektedir. Vatikan Kütüphanesinin bir araştırma kütüphanesi halini sı ise 1790 tarihinden sonra olup bu hususta Papa Pius VIII pek çok

gayret sarfetmiştir. Kütüphane bugün 700,000 basma ve 60,000 yaz eseri ihtiva eden bir araştırma kütüphanesi olarak gelişmiştir. Kütüphaneye giriş serbest olmayıp, Vatikan sitesine girerken ayrı bir müsaade ve kütüphane için de ayrı bir müsaade olmak üzere iki dereceli bir kütüphaneye tâbidir. Mamafih bu kontroller halen hemen hemen bir formalite istatistikî malûmatı tesbit etmek derecesinde basitleştirilmiştir.

Kütüphane;

- 1 — İdari kısım
- 2 — Aksesyon
- 3 — Katalog
- 4 — Matbu eserler okuma salonu
- 5 — Yazma eserler okuma salonu
- 6 — Mikrofilm ve foto-kopi okuma salonu
- 7 — Depo
- 8 — Restorasyon servisi

9 — Eski kütüphane salonu, kısımlarına ayrılmış bulunmakta. Matbu eserler okuma salonu 160, yazma eserler okuma salonu 60, ve mikrofilm okuma salonu 6 kişiliktir. Kütüphane depoları çelik raf sistemle teçhiz edilmiş olup 6 katlı ve 200 metre tulüdedir.

Vatikan Kütüphanesi Papalık Senatosu tarafından tahsis edilen binalarla idare edilmektedir. Kütüphanenin müdürü Kardinal rütbesinde ruhanî olup ayrıca kütüphane idare meclisi vardır. Bu meclis, Kütüphaneye hususunda her türlü kararı almaya yetkilidir. Kütüphaneye kitap, badele, hediye ve vakıf yolu ile temin edildiği gibi, kütüphane fonu ile satın alınabilmektedir. Kitap satın alma işi, kütüphane meclisi tarafından kararlaştırılır ve icap ederse büyük bir kütüphaneyi olduğu gibi satın alabilir. Meselâ Barberini kütüphanesi gibi.

Vatikan kütüphanesinde kitapların tasnifi kütüphanenin hususî bir özelliğine göre yapılmaktadır. Burada kitaplar, müellif ismi, kitap türü ve mevzu üzerine tasnif edilmekte, fişlerin mümkün olduğu kadar kısa ve anlaşılır olmasına dikkat edilmektedir. Fişlerde esas müellif ismi, kitap ismi, seri kaydı ve yayımlayan kaydı olup mevzular Dewey ve Bruxelles sistemlerine göre tasnif edilmeyip doğrudan doğruya konularına göre yapılmaktadır. Bu husus Kütüphaneci Prof. Ricardo Matt tarafından sorulduğu vakit, bu kütüphanenin hususî bir araştırma kütüphanesi olması ve halk kütüphaneleri karakterinden uzaklaşmış bulunması sebebiyle bu sistemleri kullanmaya lüzum hissetmedikleri cevabı alınmıştır.

Vatikan kütüphanesi ihtiva ettiği koleksiyonlar itibariyle Türkiye tüphanelerinden, bilhassa Süleymaniye Kütüphanesi ile yakın bir mü- abet arz etmektedir. Kütüphanenin dinî karakteri 150 yıldanberi de- n eden inkişafı ile hemen hemen kaybolmuş gibidir. Bu kütüphanede iş bir memur kadrosu mevcut olup yalnız ilmi konular ve tasnif işle- e meşgul 30 kütüphaneci bulunmaktadır. Kütüphanenin halen Türki- Kütüphanelerine üstün tarafı, zengin kitap koleksiyonları, dünya kü- hanelerine ait kataloglar ile geniş bibliyografya ve müracaat seksi- ları olduğu, kanaatini hasıl ettik.

Milli Halk ve Okul Kütüphaneleri Birliği

Assezione ente nazionale per la biblioteche popolari e scolastiche)

Roma'daki tetkiklerimizde bizi en fazla alâkadar eden konulardan de İtalya Halk ve Okul Kütüphaneleri Millî Birliği teşkilâtı oldu. Bu essese hususî bir kanunla kurulmuş olup gerek okul ve gerek halk üphanelerinin kitap ihtiyaçlarını karşılar.

Bu teşkilâta bugün 6.000 İtalyan kütüphanesi bağlı bulunmaktadır. essese modern bir anlayışla kurulmuştur. Müessesenin:

- 1 — İdarî kısım;
  - a — Müdür
  - b — İdare Meclisi
  - c — Muhasebe.
- 2 — Personel Dairesi.
- 3 — Kütüphaneler tescil dairesi.
- 4 — Depo.
- 5 — Sevk dairesi.

ak üzere beş kısmı bulunmaktadır. Müessese Müdürü bütün teşkilâtı e eder. Müessese İtalya Maarif Vekâleti Kütüphaneler Müdürlüğüne lıdır.

Bu müessesede İtalya Kütüphanelerinin her biri numara esasına gö- tescil edilmiş olup, bütün yazışma ve muhavereler bu numaralar ile ütülmektedir. İtalya'lı yazarlar neşrettikleri kitaplardan bir nüshası- ouraya gönderirler, idare meclisi bu kitapları tetkik ederek hangi kü- haneler için ne kadar nüsha satın alınacağını tespit eder. Satın alınan plar depoda paketlenerek sevk dairesince kütüphanelere dağıtılır. Ki-

tapların dağıtımında İtalya Posta ve Telefon Nezaretiyle varılan anlaşmaya göre kitap paketleri posta ve pul ücretinden muaf tutulmuştur. Meskenin sevk dairesinde her kütüphanenin sicil numarasına göre adresini ihtiva eden bir klişe vardır. Kitap paketlerine bu klişe elektrikli bir makine ile bastırılır. Bu makina sayesinde kütüphanelere kipta sevkiyatı da azami sürat elde edilmiştir. Bütün İtalyan Kütüphaneleri yalnız müessese vasıtasıyla yeni kitap ihtiyaçlarını karşılar.

İtalya'da Vatikan dini teşkilâtına bağlı kilise kütüphaneleri hariç bütün okul, halk ve umumî kütüphaneler İtalya Maarif Vekâleti Kütüphaneler Müdürlüğüne bağlıdır. Kütüphaneler Müdürlüğü kütüphanelerin umumî murakabe ve teftişi ile meşgul olmaktadır. Bu sebeple kütüphaneler müfettişleri de Kütüphaneler Müdürlüğüne bağlı bulunmaktadır.

Santa Chaterini Kütüphanesi.

İtalya Kütüphaneler Müdürlüğünden bize Vatikan Kütüphanesinden başka bir kütüphanenin daha gösterilmesini rica ettik. Bize Santa Chaterini kütüphanesi tavsiye edildi. Roma'nın eski Pantheon mevkiinde bulunan bu kütüphaneye resmî vasıta ile gönderildik. Bu kütüphane orta çağdan beri kadim bir binanın üçüncü katında on kadar birbirine geçme odada kurulmuş bulunmaktadır. Kütüphanenin kurucusu Garibaldi olup kütüphane 1664 yılında tesis edilmiştir. Bu sebeple kütüphanede İtalyan inkılabına ait epeyce kitap bulunmaktadır. Kitap mevcudu 20,000 olup kütüphanenin kitap ihtiyacı İtalya Okul ve Halk Kütüphaneleri Millî Birliği tarafından temin edilmektedir. Kütüphanenin yerinin cazip olmaması okuyucuların sayısının yükselmesine mâni olmaktadır. Kütüphanede ters rahle tarzında 40 okuyucu masası vardır. Bu kütüphane bir müdür ve üç memur tarafından idare edilmekte, okuma salonunda daimî olarak bir memur nöbet tutmaktadır. Bize verilen rakamlara göre kütüphaneden her gün 80 kaç okuyucu istifade etmektedir. Bu kütüphane, bizim vakıf kütüphanemizle bir benzeri olup, kütüphanede kitaplar lûgat kataloğu sistemine göre tasnif edilmektedir.

Umumî netice : Roma'da beş gün devam eden incelemelerimiz şununda;

a — İtalya Kütüphaneler Merkezî Teşkilâtının kademeli olarak geliştirilmiş bulunduğunu,

b — Kitap Pataloji Enstitüsünden kendi kütüphanelerimiz için istifadeler sağlayabileceğimizi,

c — İtalya kütüphanelerinin dinî ve resmî bayram tatilleriyle pazar-
neri kapalı tutulduğu, diğer iş günlerinde sabah 9 - 12 öğleden sonra
- 19 saatlerinde faaliyette bulunduğu, tespit edilmiştir.

— II —

Fransa'da Bibliothèque National esas olmak üzere Paris kütüphanelerinde etüdlerde bulunmak, bu kütüphanelerin teşkilâtını, tasnif sistemle-
ri ve depolama usullerini yerinde incelemek maksadıyla 18.10.1957 günü
ma tarikiyle Paris'e varılarak Fransa Maarif Vekâleti Kütüphaneler
dürlüğüne gittik. Burada Kütüphaneler Müdürlüğü Teknik servis baş-
kanı Mme. Salvan ile görüşüldü. Fransa Kütüphaneler Müdürlüğü muva-
zatımızı daha evveliden haber aldığı için Paris Kütüphanelerinde yap-
tığımız incelemeler üzerine bir program hazırlamıştı. Bu programa göre:

- 1 — Millî Kütüphane (Bibliothèque National)
- 2 — Sorbon Kütüphanesi (Bibliothèque de la Sorbonne)
- 3 — Yaşayan Şarik Dilleri Millî Okulu Kütüphanesi (Bibliothèque
de l'Ecole Nationale des langues Orientales vivantes)
- 4 — Versay Kütüphanesi (Bibliothèque de Versailles)
  - a) Umumî Kütüphane.
  - b) Bibliyobüs
  - c) Çocuk kütüphanesi.
- 5 — Sainte Geneviève Kütüphanesi.

Kütüphanelerini görmemiz hususu tavsiye ediliyordu. Biz bu prog-
rama sadece Fransa'nın klâsik kütüphanelerinden biri bulunan Mazarine
kütüphanesinin ilâvesini rica ettik.

I — Fransa Kütüphaneler teşkilâtı :

Fransa'da bulunan bütün kütüphaneler, malî kaynakları çeşitli mü-
esseselere bağlı olsa dahi, idarî bakımdan Maarif Vekâleti Fransa Kü-
tüphaneler Müdürlüğüne bağlı bulunmaktadır. Fransa kütüphaneleri ev-
velikiye ayrılmaktadır.

- 1 — Paris Kütüphaneleri
- 2 — Vilâyet Kütüphaneleri

Paris kütüphaneleri :

a — Millî Kütüphane : Bu kütüphane 9 bölümden teşekkül etmekte-

- 1 — Aksesyon
- 2 — Basmalar

3 — Periyodikler
 4 — Yazmalar
 5 — Resim ve levhalar
 6 — Para ve Madalyalar
 7 — Plân ve haritalar
 8 — Müzik (Bu bölümde Millî Konservatuvar ile Opera Kütüphaneleri de bulunmaktadır. Bu iki kütüphane 28.10.1926 tarihinde karar me ile Millî Kütüphanenin bir bölümü haline getirilmiştir.

9 — Arsenal Kütüphanesi; bu kütüphane Paris'in en eski dört tütphanesinden biri olup 28.10.1926 tarihli kararname ile Millî Kütüphaneye bağlanmıştır. Bu bölümlerden başka Millî Kütüphanede cilt atölye ve kütüphane yayınları satış bürosu vardır.

B — Paris Üniversite Kütüphanesi, (Bibliothèques Universitaires de Paris) bu kütüphane sekiz kütüphaneden müteşekkildir :

- 1 — Sorbon kütüphanesi.
- 2 — Hukuk Fakültesi Kütüphanesi, bu kütüphane binası, şimdi 'dern' bir tarzda yeniden inşa edilmektedir.
- 3 — Tıp Fakültesi kütüphanesi
- 4 — Eczacılık Fakültesi kütüphanesi
- 5 — Sainte Geneviève kütüphanesi, bu kütüphane Paris Üniversitesi Merkez Kütüphanesi vârfesini görmektedir. Parisin en eski dört tütphanesinden bir tanesidir.
- 6 — Milletlerarası Muasır Dokümantasyon Kütüphanesi (Bibliothèque de Documentation International Contemporain).
- 7 — Güzel San'atlar ve Arkeoloji Kütüphanesi (Bibliothèque d'et d'Archéologie).
- 8 — Talebe Merkez Kütüphanesi (Bibliothèque Centrale d'étude étudiantes).

C — İlmî ve Edebi teşekküller kütüphaneleri. Bu tip kütüphaneleri altı tanedir.

- 1 — Fransa Enstitüsü kütüphanesi
- 2 — Mazarine kütüphanesi, bu kütüphane Paris'in en eski dört tütphanesinden biridir.
- 3 — Tıp Akademisi Kütüphanesi
- 4 — Tarihi Tabii Millî Müzesi Kütüphanesi

- 5 — Beşer Müzesi Kütüphanesi
- 6 — Yaşayan Şark Dilleri Millî Okulu Kütüphanesi.
- D — Millî Ses Alma Müessesesi Kütüphanesi.

Vilâyet Kütüphaneleri :

- a — Strasbourg Üniversite ve Millî Kütüphanesi
- b — Diğer Üniversite Kütüphaneleri
- c — Vilâyetler Umumî Kütüphaneleri
- d — Belediye Kütüphaneleri
- e — Sınıflandırılmış Belediyeler Kütüphaneleri
- f — Cezayir Millî Kütüphanesi.

Bu Teşkilâtın dışında kalan Hey'eti Vekile, Meclisi Mebusan, Harp demisi gibi kütüphaneler, müstakil idareler olup halk kütüphaneleri kademeli olarak Kütüphaneler Müdürlüğüne bağlı bulunmaktadır.

Personel : Fransa'da kütüphanelerde çalışan kütüphaneciler muhtemelen ademelerde bulunurlar ve ilmî ünvanlar taşırlar.

- 1 — Conservateur en chef, bu kadro iki sınıftır.
  - a — Üstün sınıf,
  - b — Normal sınıf, bu sınıf üç derecedir. Dereceler 1, 2 ve 3 olmak üzere sıralanmış, üçüncü derece en kıdemli kabul edilmiştir.
- 2 — Conservateur, dört derecedir.
- 3 — Kütüphaneci, altı derecedir.
- 4 — Kütüphaneci yardımcıları (Sous Bibliothécaire) dört sınıftır.
  - a — Üstün sınıf, iki derecedir.
  - b — Birinci sınıf, dört derecedir.
  - c — İkinci sınıf, dört derecedir.
  - d — Staj devresi, bir senedir.
- 5 — İdarî memurlar :
  - a — Üstün sınıf,
  - b — On bir dereceli barem memurları,
- 6 — Daktilolar : dokuz derecedir.
- 7 — Büro memurları.
  - a — Muavinler, üç derecedir.

- b — Büro uzmanları, sekiz derecedir.
- c — Daktilo uzmanları, sekiz derecedir.

8 — Depo memurları ve muhafızları :

- a — Millî Kütüphane esas depo şefleri, yedi derecedir.
- b — Depo şefleri, yedi derecedir.
- c — Depo memurları, yedi derecedir.
- d — Muhafızlar, yedi derecedir.
- e — Kısım memurları, sekiz derecedir.

9 — İşçiler :

- a — Birinci sınıf işçiler, sekiz derecedir.
- b — İkinci sınıf işçiler, yedi derecedir.

10 — Müstahdemler : Dört grup müstahdem vardır.

11 — Şoförler ve makinistler :

12 — Fotoğraf işçileri :

Yukarıda yazılı bu kadrolara memur ve müstahdemler muayyen sil devreleri ve mektep diplomalarına göre alınmakta ve ayrıca kütübecilik üzerinde, bir konkura tâbi tutulmaktadır. Konservatör ve korvator an şefler için doktora payesi elzemdir.

Bütçe : Fransa Kütüphaneleri senelik tahsisatlarını devlet hâsinden, belediyelerden, vakıf ve tesislerden, kilise evkafından almaktalar. Malî vaziyetleri itibarıyla nereye bağlı olurlarsa olsunlar Kütüphanelerin personel ve teknik işleri Fransa Kütüphaneler Müdürlüğü tarafından tedvir olunur. Fransa Kütüphaneleri halk tarafından yapılacak ve nakdî yardım ve bağışları kabulde muhtardır. Kütüphaneler Müdürlüğü, 1 müdür (administrateur), 1 teknik muavin (konservatör an şef) bir de personel muavini (konservatör en şef) tarafından idare edilmektedir. Ayrıca Fransa Meclisi Mebusanında "Kütüphaneler işlerini müvakkil eden bir (Kütüphanecilik Encümeni) bulunmaktadır. Kütüphaneler Müdürlüğü bu encümenin idarî âzasıdır.

Sorbon Kütüphanesi :

Bu kütüphane ismine rağmen ne bir umumî kütüphane ne de üniversite merkez kütüphanesi olmayıp, Sorbonne Üniversitesinin Fen ve Edebiyat Fakülteleri kütüphanesi vazifesini görmektedir. Kütüphane tarihinden beri kurulmuş başlanmış olup, halen kitap mevcudu bir

tecavüz etmiştir. Kütüphane bilhassa Avrupa'nın belli başlı Ünitelerinin yayınladığı mezuniyet ve doktora tezleriyle, takip edegeler olduğu 3,000'e yakın periyodik eserle büyük bir kıymet kazanmıştır. Bu periyodikler arasında 700 kadar eser, fevkalâde kıyve nadir sayılmaktadır. Kütüphane 30,000 talebe ve 500 Prof. ünıçlarına cevap verebilecek şekilde geliştirilmiştir. Genel durumu itibale müessese, ansiklopedik bir kütüphanedir. Her gün saat 10-22 arakuyuculara açık tutulmakta, hafta tatillerinde ve resmî tatillerde uyucuya kapalı tutulmaktadır.

Kütüphanede 65 memur çalışmakta olup bunların 30 u servis hizmetle bulunmaktadır. Kütüphanede kitaplar iki katalog üzerine tasnif

- Müellif
- Mevzu (Analytique)

anonim eserler, müellif katalogu ile birlikte tasnif edilir. Analitik kaesas itibariyle mevzu ve kelime katalogunun birleştirilmiş bir şekli-Kitapların tasnifinde beynelmilel onlu sistemler kullanılmaz. Katalogtam bir intizam yoktur. Fişler, muhtelif kalemlerle, el ile daktilobatbu olarak yazılmış ve kutulara yerleştirilmiştir. Fiş kutuları ise, uç olup, boyanmıştır. Fiş kutularının bu şekilde boyanması, analitikogda konuların renklerle ifade edilmesine istinad etmektedir.

Kütüphanenin :

- Bibliyografya salonu,
- Umumî okuma salonu (400 kişi)
- Prof. lere mahsus salon (16 kişi)
- Periyodikler salonu (24 kişi)

olmak üzere dört okuma salonu vardır. İki katı ahşap alt katıeni tesisatlı sekiz katlı bir deposu bulunmaktadır. Kütüphaneninrları arasında iyi bir iş bölümü müşahede edilmemiştir.

Mazarine Kütüphanesi :

Bu kütüphane Paris'in en eski dört kütüphanesinden biri olup, Fransarihî şahsiyetlerinden Kardinal Mazarin tarafından kurulmuştur. kütüphane Institue de France'a bağlı bir enstitü kütüphanesi haetirilmiştir. Bu sebeple şark yazmaları ile kıymetli âsarı Millî Küneye nakledilmiş bulunmaktadır.

Kütüphane her gün 10 - 17 arasında devamlı olarak açık tutulmakta,

hafta ve resmî tatillerde ise kapalı bulunmaktadır. Kütüphanenin tatili 16 Eylül - 1 Ekim tarihleri arasındadır.

Kütüphanenin binası (L) harfi şeklinde inşa edilmiştir. Bir sal etrafında rafları dolduran kitaplarıyla eski bir kütüphane manzara zetmektedir. Bugün kütüphanede 350,000 basma eserle, 40,000 yazı tabından ancak 4587 adedi muhafaza edilmektedir.

Bu kütüphane klâsik şeklini muhafaza etmekte olup kitaplar da şu katagorilere göre yerleştirilmiştir.

- a — Basma eserler
- b — El yazmaları
- c — İnkunabeller.

Basma eserler kendi aralarında ikiye ayrılmıştır.

- 1 — XVII. ve XVIII. asırlara ait kitaplar.
- 2 — Révolution'dan sonraki eserler ve yeni yayınlar.

Kütüphanenin 31 memuru vardır. Kütüphane herkese kayıt sartsız olarak açık bulunmaktadır. Kütüphaneye devam edenlerin ekserisi talebe olmak üzere gündelik 80 - 120 arasında değişmektedir.

Kütüphanede kitapların tasnifi hususunda Bruxelles sisteminin bir tarzda tatbiki neticesinde meydana gelen,

- a — Müellif
- b — Mevzu (Analytique)

kataloğu vardır. Eski kitaplara ait fişler el ile yazılmıştır. Kitapların fişleri makine ile yazılmaktadır. Eski fişlerin yenilenmesi başlanmış olup, 10 yıldan beri bu hususta bir mesai sarfedilmektedir. Bu halde hâlen bitirilememiştir.

Sainte Geneviève Kütüphanesi :

Paris'in en eski dört kütüphanesinden biri olan bu kütüphane kuruluş tarihi 13. asra kadar inmektedir. Muhtelif devirlerde muhtelif işler geçiren bu kütüphane, bugün Paris Üniversitesi Merkez Kütüphane vazifesini görmektedir. Kütüphane, bu sebeple iki bölüme ayrılmıştır.

- 1 — Modern bölüm,
- 2 — Eski bölüm (Reservées)

Modern kısım Üniversiteye hitap ettiği kadar halkın da istifade için açık tutulmaktadır. Bu kısım,

- a — Aksesyon,
- b — Okuma salonu,
- c — Katalog,
- d — Umumî depo,
- e — Periyodik depo,

bölümlerine ayrılmaktadır. Kütüphanenin konservatör an şefvanını taşıyan bir umum müdürü olup, modern kısım bir konservatör tarafından idare edilmektedir. Bu konservatör bu kısmın bütün mesuliyeti üzerine almış bulunmaktadır. Maiyetinde 20 muhtelif dereceli Kütüphaneci vardır.

Aksesyon servisi, kitapların kütüphaneye alınışı, tasnifi ve fişlenmesi ile meşgul olmaktadır. Bu kütüphanede de iki katalog bulunmaktadır. Bunlardan başka periyodikler için de yeni bir katalog hazırlanmaktadır. Kütüphanenin okuma salonu, Paris Kütüphaneleri içinde en geniş olan olup, 800 kişi almaktadır. Bu sebeple kütüphane Millî Kütüphanenin okuma salonundan daha geniş bir salona sahip olmakla iftihar etmektedir. Kütüphanenin yedi katlı madenî tesisatlı ve kitaplar için asansörü olan bir deposu vardır. Bu depo, halen kütüphane ihtiyaçlarına kifayetsiz olduğundan, kütüphaneye yeni bir depo daha inşa edilmektedir.

Eski Bölüm : Bu kısım da diğer bir konservatör tarafından idare edilmektedir. Burada Fransız ve Lâtin yazmaları, inkunabel eserler ile bu iki kitaplar üzerinde yapılan yeni neşriyat toplanmıştır. Paris Kütüphanesindeki bütün yazma eserler, Millî Kütüphaneye taşındığı halde, bu kütüphanedeki yazmalar, bir istisna olarak burada bırakılmıştır. Bilindiği gibi, Millî Kütüphane Fransız İhtilâli ile, bugünkü geniş teşkilâtına erişen, Paris'teki diğer kütüphanelerde bulunan kıymetli âsar buraya nakledilmiştir. Sainte Geneviève kütüphanecileri, ihtilâl komünlerine bilâstirak etmiş olduklarından, bu kütüphaneye ait kıymetli eserlerin Millî Kütüphaneye nakledilmesine mümanaat etmişler ve bu suretle bu kütüphane Paris Kütüphanelerinde bir istisna olarak kıymetli eski eserleri muhafaza edebilmiştir.

Eski Bölümde depolar ahşap ve iç içe geçmedir. Matbu eserleri saklamak için ayrı yazma eserleri okumak için ayrı bir salonu vardır. Yazma eserlerin tasnifinde her hangi bir enstrüksiyon'un tatbiki düşünülmüştür. Şark yazmaları için, hazırlanmış olduğumuz enstrüksiyondan settiğimiz zaman bunun yerinde bir iş olduğunu kendilerinin de böyle bir enstrüksiyon hazırlamak emelinde bulduklarını beyan ettiler. Yazmalarına bir nüsha gönderilmesi hususunda vaadde bulunulmuştur.

Versailles Kütüphanesi :

Paris'in banliyölerinden en meşhurunda kurulmuş bulunan bu tüphane halen bir halk kütüphanesi olarak geliştirilmektedir. Versai Kütüphanesi aslında, Versaille kasabasının XV. ve XVI. mcı Louisler manında hükümet merkezi halini alması üzerine burada tesis edilen sa kütüphanesidir. Bu sebeple kütüphanede bir miktar muhtelif millet ait yazma eserler bulunduğu gibi, Fransız siyasî ve tarihî şahsiyetler hibe ettikleri kıymetli eserler de vardır. Kütüphane binası Versailles rayının dairelerinden biri olup, kasabanın uzak ve hücre bir köşesi bulunduğu kadar, kapalı kapıları ile halkın alâkasını çekecek bir dur da değildir. Kütüphanede müellif adına ve mevzua göre olmak üzere katalog vardır. Halen burada 30 memur çalışmaktadır. 35,000 kıymetli 88,000 yeni eser bulunmaktadır.

Kütüphanede,

- 1) Umumî Kütüphane,
- 2) Kıymetli âsar kütüphanesi,
- 3) İâre kütüphanesi,
- 4) Bibliyobüs,
- 5) Çocuk kütüphanesi,

kısımlarına ayrılmakta ve her kısım bir konservatör tarafı idare edilmektedir. Kütüphanenin umumî müdürü konservatör an şef vanını taşımaktadır. Kütüphane resmî tatiller ve pazar günleri hariç, 19 arasında açık bulunmaktadır. Çocuk Kütüphanesi ise, perşembe cumartesi günleri açık diğer günler kapalıdır.

Yaşayan Şark Dilleri Kütüphanesi :

Bu kütüphane Fransız İhtilâli esnasında tesis edilen Yaşayan Şark Dilleri Millî Okuluna bağlı bir kütüphanedir. Kütüphanenin gayesi Şark ülkelerinde Fransa'nın ticarî, iktisadî ve siyasî gâye ve menfaatlerini rumak üzere yetiştirilen Fransız gençlerinin Şark dillerini, âdetlerini, nunlarını ve örflerini öğrenmelerini kolaylaştırmaktır.

Halen kütüphane, ümit edildiği gibi bulunmamaktadır. Adeta, şur Türkolog ve adı geçen okul müdürü Jean Deny'nin vefatından terkedilmiş bir haldedir. Kütüphanenin depoları, tamamen metruk toprak içinde ve binlerce kitap, tasnif edilmemiş bir durumda bekler tedir. Kütüphanenin katalogları defter şeklinde el ile yazılmıştır. Bu

nu ile buradan istifade imkânları pek mahduttur. Kütüphaneciler kadroksanı yüzünden vazifelerini tam mânasiyle ifa edemediklerinden müşi bulunmaktadır. Son zamanlarda, depoları dil esasına göre yeniden zim etmek üzere çalışmaya başlanılmıştır.

Millî Kütüphane (Bibliothèque National) :

Cardinal Richelieu tarafından kurulmaya başlanılan ve révolutiondan ra, Fransa Maarif Nezareti tarafından büyük mikyasta geliştirilen 1926 senesinden itibaren de bugünkü teşkilât ve kadrosunu bulan bu üphane, yukarıda da bahsettiğimiz gibi, dokuz bölümden tereküp ettedir.

Kütüphanenin müdürü M. Cain aynı zamanda Fransa Kütüphaneleri um Müdürüdür. Her bölüm bir conservateur en chef tarafından idare mekte ve ayrıca conservateur en chef d'administrative kütüphanenin umî işleriyle meşgul olmaktadır. Bu idareci kademelerden başka, kü-anede her kısımda değişik sayıda conservateur'ler ve diğer kütüpeciler, müessesenin teknik ve idarî işleriyle meşgul olmaktadır. üphanede sadece kitap mevzuuna değil, müzecilik konularına da yer lmıştır.

1) Aksesyon; loca şeklinde 15 oda ve bir koridordan ibaret olan servis, ilmî tasnifleri yapılan kitapların ciltlenme işinden önceki mualeleri ile meşgul olur. Katalog fişlerini çıkarır. Burada 40 memur çalı-Bu servise malzeme, conservateur kütüphanecilerinden müteşekkil if bölümünden gönderilir. Kütüphanede 20 kadar tasnif uzmanı (con-ateur) bulunmaktadır.

2) Okuma salonu; 500 sandalyeyi ihtiva eden bu salon bir taraftan iyografyalar salonu ile diğer taraftan katalog ve yeni eserler deposu rtibat halindedir. Salonun etrafı müracaat kitaplarıyla çevrilmiştir. nda müracaat kitapları için ufak bir katalog da bulunmaktadır.

3) Bibliyografya bölümü, bibliyografya kitaplarının toplu olarak nduğu bir salon olup, sadece bu konu üzerinde çalışmak üzere kütüpeye gelenler, burada çalışabilecekleri rahat masalara sahiptirler. Bib-grafya kitaplarının da ayrıca bir kataloğu vardır.

4) Katalog dairesi; büyük okuma salonunun altına düşen aynı ge-kte bulunan bu salonda,

a — Fiş kutuları, bu kutular 1936 yılından itibaren yayımla-kitapların fişlerini ihtiva eder.

b — Eski katalog; 1933 - 1936 yıllarına ait fişler kutulardan çıkarılmış üç sıra halinde defter şeklinde ciltlenmiş ve ayrı bir katalog haline getirilmiştir.

c) Matbu kataloglar; Millî Kütüphane'nin 1897 - 1933 yılları arasındaki yayımlarının tabedilmiş kataloglarıdır. Tamamı 183 cilttir.

d — Yabancı kütüphaneler katalogları; burada dünyanın muhtelif kütüphanelerinin katalogları bulunmaktadır.

5) Matbu eserler deposu: Büyük okuma salonu ile tam bir irtibat olan bu depo, madeni tesisatlı yedi kat raflı olup, 49 X 200 metre ebadındadır. Depo, salon, katalog dairelerinde muhafız ve müstahdemler hariç 100 memur çalışmaktadır.

6) Periyodikler bölümü: Burası ayrı bir salon ile depo ve katalog kısımlarından teşekkül etmektedir. Okuma salonu 220 sandalyeyi ihtiva eder. Burada 20.000 periyodik eser muhafaza edilmekte ve 120 gözlük katalog sistemi bulunmaktadır. Bu bölüm, kütüphaneye gelen periyodiklerin katalogunu muntazaman neşretmektedir.

7) Yazmalar : Bu bölüm kütüphanenin ikinci katında olup, bütün dünya milletlerine ait yazmalar, otografileri ihtiva etmektedir. Kütüphanenin yazma katalogları Çince ve Japonca'lar hariç neşredilmiştir. Bu katalogla kütüphanede, yukarıda yazılı iki dile ait yazmalardan başka matbu kataloglarına göre bulunur. Çince ve Japonca fişleri, transkripsiyeleri ve kendi alfabeleriyle birlikte çıkarılmıştır.

Yazmalar kısmında 130.000 yazma olup, bunun büyük bir kısmı Fransız yazmaları teşkil etmektedir. Depolarda kitaplar, coğrafi ve taksimatına göre yerleştirilmiştir. Yazma kataloglarının neşir tarihi 1777 senesine kadar inmektedir. Yazmalar kısmında büyük bir otografi koleksiyonu da bulunmaktadır. Bu koleksiyon münhasıran Fransız edip ve şairlerine aittir.

Burada mihmandarımız Cezayirli conservateur Ahmad Buyud A. Darrahman vasıtasıyla kendi kütüphanelerimiz için hazırlamış olduğu Fransız yazmalar enstrüksiyonu ve İslâm dini tasnif şeması konusunda görüşmelerde bulunduk. Fransız meslekdaşlarımız, bu konuya pek fazla ilgi gösterdiler. İslâm dini tasnif şemasının yazma eserlerde tatbiki hususunda karşılıklı fikir teatisinde bulunuldu. Gördüğümüz alâka o radde geldi ki, elimizde bulunan daktilo edilmiş nüshanın kendilerine bırakılması rica edildi. Bu ricalarını adı geçen enstrüksiyonun tabedilmiş bir nüshasını göndermek vaadiyle is'af edebildik.

azmalar salonunda da müracaat kitaplarına mahsus raflar bulun-
dur. Bu kitapların ekserisi, lûgat, ansiklopedi, coğrafi eserler v.s.
itaplardır.

Madalyalar ve paralar bölümü : Bu bölüm, hemen hemen bir mü-
akterini arz etmektedir. Bize gösterilen madalya ve para koleksiyon-
an başka, burada Harunurresid'in Charlemagne'a hediye ettiği sat-
akımı ve son Endülüs Hükümdarı Ahmad al-Ahmar ibn. Sirac'ın kı-
buna mümasil eserler de teşhir edilmektedir.

Plân ve haritalar bölümü : Bu bölüm, Millî Kütüphane'nin en
li bölümlerinden biridir. Yeni ve eski haritaları tetkik etmek üzere
onu vardır. Haritaların tasnifinde hususî bir enstrüksiyon tatbik
i gibi, haritaların depolanmasında da, hususî usuller kullanılmak-
Burada matbu haritalardan başka 800 parşömen harita mevcuttur.

İllî Kütüphane, umumî bir kütüphane değildir. Kütüphaneye giriş,
sım formalitelerin yerine getirilmesini icabettirir. Her bölüm, bir
en demir kapılar ve elektrikli tesisat ile ayrılmış ve kilit altına alın-

Kütüphaneye girmek için Fransızlardan bir agréman arandığı gi-
ancılardan da mensup oldukları sefaretlerden bir vesika getirme-
enmektedir. Reşit olmyanlar, kütüphaneye alınmaz. Kütüphanenin
ıgı bir bölümü için alınan müsaade, diğer bölümlere girmek imkâ-
ğlamaz. Her bölüm için ayrı bir giriş müsaadesi almak icabeder.

İllî Kütüphane, sabahları 9 - 13 ve 16 - 18 arasında açıktır. Giriş
ının en son 16.30'a kadar kullanılması lâzımdır. Yani, kütüphane
n sonra, 16.30 dan sonra okuyucu kabul etmez. Bu saate kadar gi-
saat 18'e kadar kütüphanede çalışabilirler.

etice :

aris kütüphanelerinde 15 gün devam eden çalışmalarımız sonunda;

— Fransız kütüphanelerinin esaslı merkezî bir teşkilâta bağlandı-
e Fransız Hükûmetlerinin kütüphaneler için gerek kadro gerek tah-
bakımından gayet cömert davranmakta olduğunu,

— Fransa'da XIII. ve XIV. asırlardanberi gelmekte olan bir kütüp-
lik an'âne ve şuurunun yaşamakta olduğunu, bir çok Fransız kü-
yelerinin sayıları 300 ü aşan hibelerle gelişmiş bulunduğunu ,

— Fransız kütüphanelerinde her kütüphanenin kendine en uygun
ksiyonu seçtiğini, kütüphanelerin idarî bakımdan geniş bir hürriye-

te sahip olduğunu, kütüphane müdürlerinin selâhiyetlerinin (kitap alma, mesai saatlerini tesbit, tatil günlerini tesbit) gibi durumlarda tutulduğunu,

4 — Fransa'da kütüphane memurlarının yetiştirilmesinde ve mesinde hususî kayıtların bulunduğu muhtelif imtihan ve müsabakadan geçen kütüphanecilerin bu çalışmalar sonunda, bir takım rütbele raz ettiklerini ve bu suretle kütüphane memurlarının mütehassıs olan kanunlar muvacehesinde ayrı haklara sahip olduğunu,

5 — Kütüphanelerde esas itibariyle müellif ve mevzu (analytik kataloglarının tercih edildiğini, bu katalogların yazılmasında fazl itina gösterilmediğini, bir çoğunun üzerinde tashihler yapıldığını, t etmiş bulunuyoruz.

(Devamı gelecek sayıda)